

تحلیل گفتمان به مثابه یک روش تحقیق در علوم انسانی

علی حاتمی*

سمیرا جبارنژاد**

چکیده

انسان‌ها زبان را به منظوره‌ای مختلفی چون انتقال و کسب اطلاعات، بیان احساسات و مواردی از این قبیل به کار می‌برند. از طرفی دیگر انسان‌ها به کمک تجربه‌های شخصی خود از محیط بیرون و گفتار دیگران برداشت‌ها و تعبیری حاصل می‌کنند که گاه با واقعیت تطابق دارد و گاه فاصله‌ای در این بین موجود است و همین عدم تطابق برخی تعبیر با واقعیت‌ها انگیزه‌ای شد تا نظری هر چند گذرا به این جنبه بررسی زبان یعنی «تحلیل گفتمان» افکنده شود. تحلیل گفتمان^۱ که در زبان فارسی به «سخن‌کاوی»، «تحلیل کلام» و «تحلیل گفتار» نیز ترجمه شده است، یک گرایش بین رشته‌ای است که از اواسط دهه ۱۹۶۰ تا اواسط دهه ۱۹۷۰ در پی تغییرات گسترده علمی-معرفتی در رشته‌هایی چون انسان‌شناسی، قوم‌نگاری، جامعه‌شناسی خرد، روان‌شناسی ادراکی و اجتماعی، شعر، معانی بیان، زبان‌شناسی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی و انسانی علاقه‌مند به مطالعات نظام‌مند ساختار، کارکرد و فرآیند تولید گفتار و نوشتار ظهور کرده است. در این مقاله با رویکردی نظری سعی شده است تحلیل گفتمان و ابعاد آن به عنوان یک روش تحقیق در علوم انسانی نشان داده شود.

واژگان کلیدی: علوم انسانی، تحلیل گفتمان، روش تحقیق، علوم اجتماعی، دانشگاه.

* . دانشجوی کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز kiankalhor@gmail.com
** . دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان دانشگاه الزهرا S.jabarnejad@gmail.com